

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Mahe- ehk ökopõllumajanduslik loomakasvatus

Margo Mansberg
Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus
kevad 2022

- Mahesööt
- Mahepõllumajanduslik loomakasvatus on maaga seotud tegevus
- Loomuomane käitumine
- Võimalus väljas olla
- Keskkonda sobiva loomarassi valimine
- Keskkonna reostuse vältimine
- Oma karja järelkasv
- Terved loomad annavad head toodangut
- Piisavalt ruumi

Ülemineku-aeg loomakasvatuses

- ▶ **Alustades koos taimekasvatusega – 2 aastat**, kasutada saab oma ettevõtte sööta (ka varutud mitterahesööta)
- ▶ Kui ülemineku-aeg taimekasvatuses on läbitud, siis sõltuvalt loomaliigist/grupist
 - ▶ hobused ja veised liha tootmiseks **12 kuud**, kuid mitte vähem kui loomade kolmveerandi eluea ulatuses;
 - ▶ piimalehmad, lambad ja kitsed, sead **6 kuud**;
 - ▶ kodulinnud munade tootmiseks **6 nädalat**;
 - ▶ kodulinnud liha tootmiseks (toodud ettevõttesse alla 3 päeva vanustena) **10 nädalat**
- ▶ Nimetatud üleminekuajad kehtivad ka siis, kui üleminekut alustades v taimekasvatuse ülemineku ajal järgitakse loomakasvatuses korruga kõiki rahesöötmise nõudeid.

Milliseid loomi võib ettevõttesse tuua?

- ▶ Põhimõtted:
 - ▶ Oma karja järelkasv on eelistatud – sest – kohanemine teie ettevõtte tingimustega
 - vähendate sissetoodavate haiguste riske
 - teisest mahe ettevõttest

Mittemahe ettevõttest lubatakse tuua

- ▶ Tavaloomade toomiseks ettevõttesse tuleb **taotleda PTA nõusolek** (välja arvatud ohustatud loomatõud, mesilasemad ja -sülemid).
- ▶ Ainult **esmapoegimata emasloomi** – kui pole piisavalt saada maheloomi
 - ▶ veised ja hobused - 10% oma põhikarja loomade arvust
 - ▶ lambad, kitsed ja sead - 20% oma põhikarja loomade arvust
 - ▶ Kuni 40% ettevõtte olulise laiendamise, ohustatud loomatõugude, teist tõugu loomade kasvatamise või uue loomakasvatusharu kavandamise korral.

Mittemahe ettevõttest lubatakse tuua

- ▶ Kui maheloomi pole saada, võib tõuaretuse eesmärgil **PTA nõusolekul** ettevõttesse tuua mittemahepõllumajanduslikult peetavaid **täiskasvanud isasloomi**. Täiskasvanuks loetakse veised alates 8 kuud, lambad ja kitsed alates 6 kuud, hobused 2 aastat
- NB! Tuleb silmas pidada, et mittemaheloomade sissetoomisel rakendub neile üleminekuageg.

Mittemahe ettevõttest lubatakse tuua

- Linnukarja moodustamisel, uuendamisel või taastamisel **PTA nõusolekul** kodulinde **kuni kolme päeva vanustena**

Mahekanala
Taanis

Ilma PTA nõusolekuta võib tuua järgmisi tavaloomi

- Aretuse eesmärgil ohustatud tõugu loomi:
 - ei pea olema ainult esmapoegimata emasloomad; ei pea arvestama loomade %.

Ohustatud tõud on eesti maatõugu veis, eesti hobune, eesti raskeveohobune, tori hobune (universaalsuuna hobuste alampopulatsioon ja vana-tori suuna hobuste alampopulatsioon), eesti vutt, kihnu maalammas.

- Mesilasemasid ja -sülemeid:
 - Aastas võib asendada 20 % mesilasemadest ja sülemitest tavamesilasemade ja -sülemitega tingimusel, et mesilasemad ja sülemid viiakse tarudesse, mille kärjed või kärjepõhjad pärinevad mahetootmisüksustest.

Maheloomade andmebaas

- ▶ PTA veebilehele on loodud [maheloomade andmebaas](#), kuhu mahetootjad saavad esitada seal kajastamiseks oma turustatavad maheloomad (aretusloomad/suguloomad).

Pidamine

- ▶ Eelkõige loomade heaolu tagav, loomulikku käitumist võimaldav
- ▶ Loomade lõas hoidmine on keelatud (*erandina võib vajab PMA luba väikeettevõttes (kuni 50 veist), talvel pääsevad vähemalt 2x nädalas vabaõhualale*)
- ▶ Üle ühe nädala vanuste vasikate pidamine eraldi latrites *on keelatud*
- ▶ Ettevõttes võib pidada ka tavaloomi – kindlalt eraldatud; *on liigiti erinevad*

Pidamine

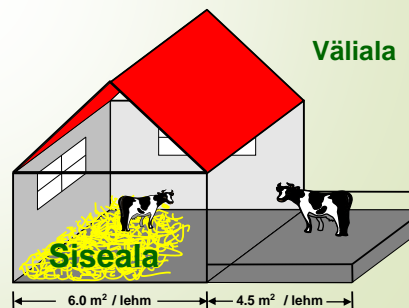
- ▶ Kodulindude puurispidamine **on keelatud**
- ▶ Emiseid tuleb **pidada rühmades**, välja arvatud tiinuse lõppjärgus ja imetamise ajal
- ▶ Jalutuskohtades peavad sead saama **püherdada ja tuhnida**. Tuhnimiseks võib kasutada mitmesuguseid substraate.
- ▶ Veelinnud peavad pääsema ojasse, tiiki, järve või basseini, kui ilmastiku- ja hügieenitingimused seda lubavad

Pidamine

- ▶ Talvel peaks loomadel olema võimalus **käia jalutuslalal** (kui ilm ja tervis lubavad)
- ▶ Juhul, kui laudas on **piisavalt liikumisruumi**, ei ole **kohustust loomi talvel välja ajada**. Loomade heaolu ja tervise seisukohast oleks see aga siiski soovitatav
- ▶ Lihaveiseid võib **lõppnuuma ajal pidada ainult laudas**, (**maksimaalselt 3 kuud**) kuid see aeg ei tohi ületada 1/5 nende elueast.

Nõuded loomade pidamisele

- Vähemalt pool (lindudel 1/3) põrandapinnast peab olema jäik
- Võimaldada allapanuga varustatud alad
- Pääs karjamaale või jalutusaladele
- Vaba juurdepääs söödale ja joogiveele
- Sätetatud on miinimumpindalad loomarühmade kaupa

Söötmine

Loomi tuleb sööta mahesöödaga **eelistades tootmisüksuses kasvatatud omasööta** (või samast piirkonnast – Eesti, olenevalt piirkonnast teatud juhtudel ka Põhja-Lätist)

Taimtoidulistel vähemalt 60%, sigadel ja lindudel 30% söödast.

- Kogu ettevõtte üheaegse ülemineku puhul (looma- ja taimekasvatus) peab üleminekuaja jooksul loomi söötma põhiliselt oma ettevõtte söödaga (vähemalt 50%).
- Taimtoiduliste söötmine põhineb **karjamaade maksimaalsel kasutamisel** (s.t alati, kui tingimused seda võimaldavad)
- **100 % mahesööt**
- Tavapõllumajanduslikud vürtsid, maitsetaimed ja melass kuni 1 % asjaomase liigi söödaratsiooni kuivainest

Söötmine – mittemahesööt

- ▶ **Maheseakasvatuses ainult kuni 35 kg kaaluvate põrsaste** söötmiseks
 - ▶ **Mahelinnukasvatuses ainult noorlindude** söötmiseks. Kanade puhul on noorlind määratletud kuni vanuseni 18 nädalat
 - ▶ Juhul, kui mahepõllumajanduslik proteiinsööt **ei ole kättesaadav**,
 - ▶ PTAlt tuleb **tavasööda** kasutamiseks **küsida nõusolek**
 - ▶ **Lubatud tavasöödad** peavad olema toodetud või valmistatud ilma keemiliste lahustiteta (*nt šrotti ei või sööta*). Ei tohi olla GMO
 - ▶ maksimaalne lubatud osakaal 12-kuulisel ajavahemikul **ei ületa 5 %**. Osakaal arvutatakse põllumajandusest pärinevas söödas sisalduva kuivaine osakaaluna
- Säästvast kalandusest pärit tooted** - ilma piiranguta

Söötmine

- ▶ **Vähemalt 60% (50% kolmel esimesel laktatsioonikuul)** taimetoiduliste loomade ratsiooni kuivainest peab koosnema **koresöödast, haljassöödast või silost**
- ▶ Noorloomade söötmine peab põhinema **naturaalsel piimal**, eelistatavalt emapiimal:
 - **veised ja hobused 3 kuud,**
 - **lambad ja kitsed 45 päeva,**
 - **sead 40 päeva**

Söötmine

- Söödaratsiooni kuivainest võib **kuni 30 %** moodustada teisest ettevõttest pärit või **kuni 100 %** samas ettevõttes toodetud mahepõllumajandusliku taimekasvatuse **üleminekuaja teisel aastal toodetud sööt**,
- **kuni 20%** võib moodustada üleminekuaja **esimese aasta** püsikarjamaalt, mitmeaastaste söödataimede või valgurikaste taimedega maatükkidelt saadud saagist.
- Sigade ja kodulindude päevasele söödakogusele tuleb **lisada koresööta, haljassööta või silo**
- Sundsöötmine on keelatud

Söötmine

- **loomasöödas ei tohi kasutada**
 - antibiootikume
 - raviaineid
 - kasvustimulaatoreid
 - **sünteetilisi aminohappeid**
 - geneetiliselt muundatud organisme (GMO) ja nendest saadud söötasid

Loomatervishoid

- Reeglid, mis on kehtestatud pidamistingimuste juures, toetavad loomade pidamisel nende paremat tervislikku seisundit – liikumine, suurem pindala looma kohta, liikumine väljas aastaringselt.
- Söötmise reeglid peaks seda sama tegema, kui sööt suudetakse toota parimal kvaliteedil – mitmekülgne söötmine – nt: koresööt kõigesööjatele.

Loomatervishoid

- Haiguste ennetamine põhineb loomade heas kohtlemises ja nendele parimate tingimuste loomisega
- Olulised on ka kohalikesse tingimustesse sobitatud loomade tõud ja ka loomaliik
- Puudushaiguste ennetamiseks on oluline õige söötmine, õige külvikord ja vajadusel lubatud lisaöödad.

Loomatervishoid

- Veterinaarsed menetlused haiguste ennetamiseks on keelatud

Nt: Raua süstimine põrsastele, seleeni süstimine talledele ja vasikatele, rutiinne parasiitide tõrje

- Looma välimiku muutmine on keelatud

Nt: sabade eemaldamine, hammaste murdmine põrsastel, lindude nokkade lühendamine

Sarvede nudistamist on PMA lubanud – tuleb taotleda luba.

Loomatervishoid

- Vitamiinide süstimine ennetavalt ei ole lubatud.

D – vitamiin vajalik Ca ja P ainevahetuseks
- sellepärast peavad väljas käima

E – vitamiin rakkudes transpordi ülesanne ja ka sigimiseks vajalik

B – rühma vitamiinid sigimiseks olulised

Loomatervishoid

- Kust põrsad saavad oma rauavajaduse, et toota punaseid vereliblesid? – nõue on, et neil peab olema kokkupuude maaga ja sealt see tulebki.
- Kust saavad loomad D vitamiini, et oleks korras ainevahetus – nõue regulaarselt välja saada, UV kiirguse abil suudavad ise seda toota oma organismis.

Loomatervishoid

- Mäletsejad tänu oma bakteriaalsele seedele on võimelised tootma kõiki vajalikke vitamiine oma tarbeks
- Sigadele ja lindudele lubatud lisa söödaga vitamiine lisaks manustada
- Hästi toodetud sööt sisaldab ka palju vajalikke vitamiine
- Vitamiinide saamise allikaks on lehistegemine loomadele ja võimalus ka talvel käia võsas pungasid närimas.

Loomade ravimine

- Kui loom haigestub, siis peab teda aitama ka mahetootmises
- Kasutada võiks alternatiivseid ravimeetodeid, omal kohal rahvameditsiin
- Vajadusel **saab ja tuleb kasutada tavapäraseid veterinaarravimeid**

Ravimine

Allopaatiliste ravimite kasutamise reeglid:

- Loom kelle eluiga on üle aasta, võib teha kuni 3 ravikuuri aastas
- Kui eluiga on alla aasta, võib teha 1 ravikuuri
- Keeluaeg loomale allopaatilise veterinaarravimi manustamise ja sellest loomast mahetoidu tootmise vahel peab olema 2 korda nii pikk kui ravimile tavatootmises ettenähtud keeluaeg või 48 tundi, kui keeluaega ei ole määratud.
- Vaktsineerimised (marutaud, teetanus jne), parasiiditõrje ja kohustuslike haigustõrjeprogrammide raames tehtavad raviprotseduurid on lubatud ja neid ei arvestata ravikuurina

Loomade ravimine

- Nt: kõhulahtisuse korral – tammekoore tee, linaseemne keedis, must tee jne. ehk see on taimeteraapia
- Viin, taimeõli, akupunktuur, nõelravi on kõik lubatud võtted.
- Homöopaatia – on lubatud

Ravimine parasiitide puhul

- Tuleb kindlaks teha, kelle vastu peab ravim mõjuma
- Ravimi valik on oluline ja manustamise viis. Vaheta preparaate pidevalt. Ja mitte ravimi nimetuse, vaid toimeaine järgi
- Millal ravimit manustada:
 1. Enne karjamaale minekut
 2. Kesksuvel
 3. Sügisel enne lauta jäämist

Täna tähelepanu eest!